

LITERÁRNÍ ARCHIV

SPISOVATELÉ, SPOLEČNOST A NOVINY V PROMĚNÁCH DOBY

K 150. VÝROČÍ ÚMRTÍ KARLA HAVLÍČKA

Z obsahu:

Marie L. Neudorflová:
Karel Havlíček,
T. G. Masaryk a demokracie

Jiří Kořalka:
Zahraničněpolitický
horizont novináře
Karla Havlíčka

Barbora Osvaldová:
Svoboda tisku a veřejný
zájem

Pavel Suk:
Poslední pokus
Emanuela Moravce
o převýchovu českého
národa prostřednictvím
časopisu Osvěta

Tomáš Pavlíček:
Cenzurní systém, cenzurní
zásah a literatura za druhé
republiky

Yveta Dörflová:
A nos amours! Edice
korespondence

Zprávy Literárního archivu

Sborník č. 38

PAMÁTNÍK
NÁRODNÍHO
PÍSEMNICTVÍ
V PRAZE

Texty obsažené v tomto oddílu sborníku byly ve zkrácené podobě předneseny na sympoziu *Literární život v neuralgických obdobích českých dějin 19. a 20. století*, pořádaném ve dnech 13. – 14. 10. 2005 oddělením pro výzkum literární kultury Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Cílem tohoto pracovního setkání bylo zmapovat stav zkoumání specifické mezioborové problematiky sledované zejména v rámci sociologie literatury a kulturních dějin. Termín literární život podle definice Janusze Sławińskiego (z příručky *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1998, 3. vyd.) označuje „*souhrn společenských jevů, který je v daném čase a místě spojen s tvorbou, oběhem, šířením a recepcí literárních děl. Zahrnuje různé instituce stanovující rámce vzájemného působení osob zabývajících se literaturou a tvořících tzv. literární veřejnost (autoři, kritici, čtenáři, vydavatelé, mecenáši aj.)*.“ Zkoumání sociálních aspektů literární komunikace zahrnuje rovněž studium otázek souvisejících se společenským a odborným statutem spisovatele (profesionalizace jeho práce, mecenát, literární ceny atd.). Pod tuto rozsáhlou oblast dále spadá i badatelský zájem o otázky z jiných tematických okruhů (mj. literární spolky, skupiny, cenzura, nakladatelství, časopisy či knihovny). Ač se spektrum témat řazených pod pojem literární život může v různých teoretických koncepcích výrazně lišit, což ostatně výmluvně dokládá pokus o rekapitulaci jeho používání provedený ve studii Petera Scherbera *Literární život jako téma literární historie* (Česká literatura 53, 2005, č. 4, str. 518–540), výše naznačené problémové okruhy zůstávají předmětem zájmu většiny z nich. Rozsáhlost předmětu, spadajícího do pole zájmu různých společenskovědních disciplín, se projevuje i variabilitou badatelských přístupů. Výběr příspěvků, který tímto předkládáme čtenáři, rozmanitost pohledů také zřetelně dokumentuje. Zahrnuje jak texty vycházející z materiálových výzkumů tradičněji pojaté kulturní historie, tak studie založené na teoretických postulátech francouzské literární sociologie (P. Bourdieu) či teorie systémů německé proveniencí (Siegfried J. Schmidt).

Za možnost jejich souhrnné prezentace patří dík redakci sborníku *Literární archiv*, jež organizátorům nabídla publikační prostor v rámci čísla věnovaného jubileu Karla Havlíčka Borovského. Spojení tématu s jednou z předních osobností české literatury, žurnalistiky a politiky první poloviny 19. století nepovažujeme za nahodilé – jen málokterá osobnost svým veřejným působením do českého literárního života sledovaných dvou století zasáhla tak výrazným a podnětným způsobem.

Tomáš Pavlíček

I.

Marie L. Neudorfllová: Karel Havlíček, T. G. Masaryk a demokracie	11
Jiří Kořalka: Zahraničněpolitický horizont novináře Karla Havlíčka	29
Bohuslav Mánek: Irská otázka v publicistice a satíře Karla Havlíčka Borovského	43
Václav Fronk: Havlíčkův <i>Šotek</i> jako východisko politické satiry v českých humoristických časopisech druhé poloviny 19. století	55
Blanka Vorlíčková: Karel Havlíček Borovský a Jakub Arbes	61
Dagmar Mocná: Malostranské „humoresky“. K žánrovému podloží <i>Povídek malostranských</i>	65
Richard Khel: Vilímek a <i>Pražské noviny</i>	89
Hana Voisine-Jechova: Kritika textu nebo úvahy o autorovi, jeho době a jeho poslání?	93
Milena Nyklová: Kdo byl Karel Horký?	105
Ladislav Soldán: Robert Konečný – literární kritik a redaktor (k 100. výročí narození)	115
Barbora Osvaldová: Svoboda tisku a veřejný zájem (Několik poznámek k problému)	129

II.

Michael Wögerbauer: Předpis a zásah. Univerzita a cenzura jako instituce nařízené „poeticae habsburgicae“?	145
Tomáš Breň: Cesta českého spisovatelstva k finanční samostatnosti. Vznik spolku Máj a prvních dvacet let jeho existence	157
Magdaléna Pokorná: Mikovcův <i>Lumír</i> ve světle úředních dokumentů. Případ Palacký	171
Michal Topor: Šaldova <i>Analýza</i> jako příklad mimoběžnosti? K pojmu „literární život“ vzhledem k situaci na prahu 90. let 19. století	181
Věra Brožová: Časopis <i>Zvon</i> a „zvonáři“	193
Josef Peřina: Časopis <i>Ost und West</i> na křižovatce česko-německého soužití	207
Pavel Suk: Poslední pokus Emanuela Moravce o převýchovu českého národa prostřednictvím časopisu <i>Osvěta</i>	219
Lenka Kusáková: Korespondence jako aktivní činitel literárního života v období národního obrození	235
Tomáš Pavlíček: Cenzurní systém, cenzurní zásah a literatura za druhé republiky	259